

PASTIRSKI RAD I LIK NADBISKUPA FRANIĆA

Drago Šimundža, Split

UDK : 282 : 929 Franić, F.

Splitsko-makarski nadbiskup i metropolita u mirovini, mons. Frane Franić, zaređen je za svećenika prije 60 godina, a biskupom je postao prije 46. Dugo je, pune 34 godine upravljao splitsko-makarskom (nad)biskupijom, te je usprkos tešku i nesklonu vremenu u njoj i, šire, u našoj domovinskoj Crkvi ostavio, štono kaže riječ, svoj povijesni biljeg. To nas potiče na ovaj prigodni prikaz njegova poziva i rada.

Rođen je 29. prosinca 1912. u Kaštel-Kambelovcu; osnovnu je školu pohađao u rodnom mjestu, srednju u sjemenišnoj klasičnoj gimnaziji u Splitu, a filozofsko-teološke studije u Splitu i Rimu. Za svećenika je zaređen 1936. Na rimskoj je Gregorijani specijalizirao dogmatsku teologiju i doktorirao 1941. Po povratku iz Rima u splitskom je sjemeništu i teologiji vršio odgovorne službe odgovajatelja i profesora; u jednoj je i drugoj ustanovi predavao više različitih predmeta; u sjemeništu od 1943. do 1951, a na Teologiji od 1942. do 1980. Za biskupa je posvećen 1950. Upravu je u splitskoj biskupiji preuzeo 1954, najprije kao administrator, zatim (1960.) kao splitsko-makarski biskup, od 1969. nadbiskup. Te je godine imenovan i metropolitom splitske crkvene pokrajine. Splitsko-makarskoj je Crkvi bio na čelu do 1988. kad je umirovljen. Od tada živi i radi u konkatedralnoj crkvi sv. Petra u Splitu.

U svom je dugom i plodnom poslanju vršio različite službe i dužnosti i izvan svoje nadbiskupije. Bio je, na primjer, ne samo ugledan sudionik Drugog vatikanskog koncila već i istaknuti član njegovih povjerenstava (komisija): Teološkog pripravnoga u vrijeme pripremanja (1960.-1962.) i Doktrinarnoga u vrijeme održavanja Koncila (1962.-1965.); u dva je navrata također bio redoviti član Kongregacije za proglašenje svetih. I u domovinskoj je Crkvi vršio odgovorne dužnosti, primjerice potpredsjednika Biskupske konferencije, člana Poslovnog odbora i predsjednika više vijeća; osim toga obavljao je službu administratora kotorske biskupije i dva puta zastupao naše biskupe na Biskupskoj sinodi u Rimu.

Kao što su službe i poslanja nadbiskupa Franića bile višestruke, tako mu je i rad, iako jedan i jedinstven, bio višestruk. Nije nam nakana i ne možemo sve izložiti. Posao je to širih pristupa i dužih studija koji će ga, vjerujemo, u povijesnoj obradi i poredbenom vrednovanju cjelovito obraditi i adekvatno predstaviti. Ovdje je riječ o sintetičkom prikazu važnijih područja, u što svakako spadaju i profesorsko i odgojno, u koja nećemo posebno ulaziti. Više ćemo se zadržati na njegovu pastoralnom, učiteljskom i teološkom

radu koji su u razdoblju idejnih sukobljavanja i duhovnih kriza bili veoma zahtjevni i važni.

BISKUPSKA SVIJEŠT I PASTIRSKI LIK

Svako je ljudsko djelo, u biti, odraz osobe koja ga obavlja, vrši ili stvara, odnosno svatko se ostvaruje i prepoznaje po svojim djelima. To vrijedi i za nadbiskupa Franića. Dok je s jedne strane svojom osobnošću obilježio svoj rad i poslanje, u njihovoj istosti i raznolikosti, toliko taj rada i poslanje, službe i dužnosti koje je vršio, bolje reći kako ih je vršio, određuju njegov osobni, ljudski i biskupski lik u povijesnom redu shvaćanja.

Dakako, svatko se, ako mu želimo cjelovito pristupiti i rad mu objektivno vrednovati, mora smjestiti u svoje vrijeme i vremenske okolnosti. Jer, nije isto govoriti i raditi u našoj sredini danas ili prije, recimo, dvadeset i (ili) četrdeset godina. Franićeva je biskupska služba, kako znamo, protekla u nemirnim idejno-ideološkim, anticrkvenim vremenima i uzburkanim crkvenim, koncilskim i pokoncilskim zbivanjima. Bilo je to izuzetno rizično, opasno razdoblje, ali baš zbog toga i povijesno vrijeme, koje je istodobno zahtijevalo, rekao bih, dvije gotovo suprotne karakterološke odlike: s jedne strane iskonsku postojanost, odlučnost, s druge određenu taktiku, razboritost i vještinu - i u vanjskim, društvenim odnosima i u crkvenim redovima. Naime, u tom se je vremenskom periodu, kako znamo često radilo, poglavito u početku Franićeve biskupske službe, o biti ili ne biti, odnosno o identitetu vjere i Crkve. S jedne je strane prijetilo komunističko samovlađe i politički pritisci, s druge različiti modern(istički) izazovi. Pred vjernicima su i svećenicima, a posebno pred biskupima, stajale dvije krajnje mogućnosti: ili da se prepuste kvijetističkoj sudbini vremena, čega nažalost uvijek ima, ili da se, usprkos vremenu, *cum Petro et sub Petro* (s Petrom i pod Petrom), kako je aforistički govorio mons. Franić, čvrsto drže svojih stajališta.

Prva stvar stoga koja mi dolazi na pamet, dok razmišljam o Franićevu episkopatu, biskupskoj službi i našim povijesnim kušnjama, upravo je navedena dilema. Naravno, ne bez razloga. Važna je za tadašnjeg splitsko-makarskog nadbiskupa. S njom je u uskoj svezi i druga misao ili, bolje, činjenica - govorim ne samo o psihološkom već o stvarnom stanju - da se je mons. Franić, postavši biskup, poistovjetio sa svojom službom; potpuno joj se predao. Taj tihi i u društvenom smislu povučeni profesor-svećenik zaboravlja praktično na se i postaje neustrašivi promicatelj katoličkog nauka, spreman - kad je sredinom pedesetih godina bio organizirano i javno fizički napadan - položiti život u službi svoje pastirske dužnosti i poslanja.

Glede biskupskog poziva i rada, dobro je poznato da su po svojoj naravi vrlo važni i zahtjevni; manje je znano da se mogu na različite načine shvaćati i obavljati. Pa, recimo tako, i mlako i bezbrižno, statički. Spominjem to kao nadopunu onome što rekoh. Prihvativši biskupsku službu, Franić je, uz čast, prihvatio i odgovornost. Nije mogao biti mlaki statist, već aktivni upravitelj. Neki su mu stoga predbacivali strogost i zahtjevnost, ali istini za volju, to je bio zov dužnosti i odgovornosti, potaknut, dodao bih, dogmatskom svijesti o značenju i ulozi hijerarhijskog uređenja Crkve.

Razmišljajući danas iz određenog razmaka o svemu tome, o Franićevu zalaganju i postupku, s razlogom ću, istaknuti dva osnovna čimbenika: nadbiskupovu osobnu svijest i vanjske (društvene) okolnosti. Iako su ga okolnosti uporno izazivale i, rekao bih, često poticale, osobno je zalaganje bilo odlučujuće. Riječ je naravno o dubinskoj svijesti iz koje su izvirale dvije iskonske temeljnice biskupske službe: kontemplacija i akcija. Ističemo ih posebno, premda se u praksi ne mogu dijeliti; jedna se s drugom povezuje i ujedinjuje. I Franić ih je, očito, tako shvaćao i u njihovu zajedničkom suodnosu djelovao. Nije bio samo radišan, aktivan; istodobno je bio i kontemplativan. Razmišljao je, molio i radio. Mi svećenici znamo kako je osnivao molitvene i klanjateljske udruge, uveo obvezu rekolekcija, duhovnih sastanaka i pouka, u čemu je sam prednjačio.

Bio je snažna ličnost; imao je jasne ciljeve i principe, ali je istodobno uvažavao i znakove vremena, i na crkvenom i na društvenom obzorju. Sva su njegova zalaganja, odluke i čini izlazili iz nutarnjih teoloških shvaćanja i svakodnevnih duhovnih razmišljanja. Znao se i te kako razložito postavljati, poštivati druga mišljenja i cijeniti suradnju. Nije bilo važnijeg pitanja, kad se radilo o službenim crkvenim stvarima, o kojemu se ne bi - iako je u javnosti zbog onodobnih okolnosti najčešće sam snosio odgovornost - na vrijeme posavjetovao sa savjetnicima i odgovornim vijećima. Redovito se mjesečno sastajao i konzultirao s Konzistorijalnim vijećem, s kanonicima, odnosno s Vijećem savjetnika, zatim povremeno sa Svećeničkim, Pastoralnim, Gospodarskim, Katehetskim, Liturgijskim i drugim vijećima, ovisno o sadržaju konkretnih pitanja i odluka o kojima se vijećalo, a po potrebi i službeno glasovalo. Načelno je, i kad nije morao, koliko se ovaj čas sjećam, prihvaćao većinske odluke.

PASTIRSKA SLUŽBA I RAD

Ne ulazeći, naravno, u pojedinosti i ne smatrajući pri tome da su sve Franićeve odluke i čini bili do kraja opravdani, moramo priznati da su bili vođeni istinskom brigom za spasenje duša, vjeru i narod. I još više: da svi zajedno, u svojoj cjelini - bez obzira na

moguće propuste i nedostatke, pojedinačne nesporazume i neslaganja, s bilo čije strane - zaslužuju ne samo naše priznanje, već u velikom dijelu i povijesnu vrijednost. Naime, Franićev je nutarnji svijet, duhovni život i spomenuta razmišljanja, svijest i brigu, slijedilo odgovorno javno djelovanje - kršćanski vjerodostojno i pastirski poduzetno, a naspram društvenih pritisaka, izazova i prijetnji, dosljedno i odlučno.

Naznačujući ovom zgodom samo glavne odrednice, na prvom bih mjestu istakao biskupsku pastirsku brigu, dakako u najširem shvaćanju, koja u sebi uključuje: svećeničku, učiteljsku i upraviteljsku službu i poslanje. Ona je s jedne strane odraz naznačene svijesti i zalaganja, s druge svjedočanstvo poziva i povijesnog značenja Franićeva biskupskog lika. Da bi nam neke stvari bile jasnije, i ovdje bismo mogli govoriti o dva načina shvaćanja poziva: činovničkom obavljanju posla i savjesnom radu u koji se ulažu srce i duša. Upravo je ovo drugo obilježilo Franićev pastirski rad. Praktično je bio svjestan svog položaja, ali i svoje dužnosti. Bio je, doista, s *Petrom i pod Petrom* (s Papom) glava svoje mjesne Crkve: njezin stvarni posvećenik, učitelj i upravitelj.

Puno je držao do biskupskog auktoriteta, za neka modern(istič)ka shvaćanja u vrijeme različitih društvenih i duhovnih, pa i koncilskih i pokoncilskih osporavanja - možda i previše. Međutim, taj svoj stav nije temeljio samo na imenovanju, na biskupskoj tituli i povjerenoj službi, već jednako tako na neumornu trudu, znanju i zalaganju. Višestruko ga je potvrđivao, praktično i teoretski.

Ne mislimo - i nemoguće je - nabrojiti sve što je u svom 60-togodišnjem svećeničkom i 46-togodišnjem biskupsko/nadbiskupskom pozivu i radu, posebno tijekom 34-verogodišnjeg upravljanja splitsko-makarskom Crkvom, učinio. Raznoliki su to redoviti i, kako smo dali naslutiti, izvanredni programi i naponi počevši od običnih obilazaka župa - u prvom razdoblju često na noge, uz mnoge opasnosti - i neumornih poticaja, pouka i kateheza, duhovnih i pastoralnih susreta i ohrabrenja, sa svećenicima i vjernicima, zatim usmenih i pismenih uputstava, odredba, smjernica i poslanica, odnosno skrbi za svećenički podmladak i popunjavanje župničkih i drugih služba u mjesnoj Crkvi čemu se pridružuju odgovorne odgojne, organizacijske i upraviteljske dužnosti u nadbiskupiji i domovinskoj Crkvi, sve do gradnje konkatedralnog centra i održavanja nadbiskupijske sinode... Golem je to rad koji samim nabranjem očituje svoju povijesnu ulogu i važnost.

Poznato je, primjerice, Franićevo hrabro suprotstavljanje komunističkim pokušajima razbijanja crkvenog jedinstva, glasoviti "non licet" u vezi sa zabranom svećeničkih staleških društava, zatim koncilski rad i rad u našoj BK, briga za hrvatske radnike na radu u Europi i skrb za hrvatske iseljenike širom svijeta, obilasci i

slanje svećenika za našim radnicima, osnivanje novih župa i mukotrпно skupljanje pomoći za obnavljanje sakralnih objekata u nadbiskupiji, kupnja i gradnja "obiteljskih kuća" za liturgijsku službu kad se to nije smjelo, otvaranje novih župa i "kućnih" kapela usprkos komunističkim zabranama ili, na primjer, uređenje prvog svećeničkog doma i obnova nadbiskupije i metropolije u Splitu, odnosno ustanovljenje različitih vijeća i crkvenih ustanova: *Biskupijskog vjesnika*, Nadbiskupijskog caritasa, *Crkve u svijetu*, "Gospinih crkava" i s dozvolom Sv. Stolice posebnih Gospinih blagdana (Gospe Velikog hrvatskog zavjeta i Gospe Ranjene za koje je Marijan Čagalj ispjevao skladne liturgijske himne), Instituta za kulturu laika te mnogih drugih djela i ustanova poput slanja misionara i otvaranja prve misijske postaje naših biskupijskih svećenika u crnoj Africi (Ujewa u Tanzaniji, gdje i danas djeluju) ili održavanja katehetskih i liturgijskih kongresa, sastanaka i škola, znanstvenih simpozija o crkvenoj i nacionalnoj povijesti, zatim pokretanje hrvatskih jubilarnih proslava, povijesnih jubileja i metropolijskoga euharistijskog kongresa, uz neprestano zalaganje za ljudska prava i vjersku slobodu. Naveli smo samo naznake; ne možemo ih obrazlagati. No očito je da se radi o zamašnu programu i vrijednim ostvarenjima koja su obilježila svoje vrijeme ne samo u splitsko-makarskoj nadbiskupiji već, šire, u našoj i općoj Crkvi.

Sjećam se političkih zabrana i Franićeve hrabrosti pri otvaranju kućne kapele u Mejašima 1976. To je samo jedan od primjera za koje se malo zna, zato ga navodim. Pošto je kupio obiteljsku kuću i dao da se izvrši preradba prizemnih prostora, nadbiskup me je pozvao da pođemo na otvaranje župe i novopreuređene župne kapele. Kad se doznalo za tu namjeru, nadbiskup je službeno upozoren da to ne smije. Kad se on odupro, stizale su sve strože zabrane i opasne prijetnje, pismene i osobne preko predstavnika tzv. Komisije za odnose. Stavljena je u službu i milicija. No nadbiskup nije odustao. Pošli smo i usprkos prijetnjama i opasnosti, otvorio je novu župu i njezinu spornu kapelu.

Naravno, Franić je sve to shvaćao normalnom dužnošću, jer mu je to bila dužnost. Ali je, kako smo upozorili, nije rutinsko-činovnički vršio već, što je posebno važno, angažirano, programski i stvaralački. Često mi je govorio, kako ga pojedina pitanja po svu noć muče, kako o njima razmišlja i u tim razmišljanjima traži potrebna rješenja. Znao je, dakako, prihvaćati i tuđe ideje - redovito se je savjetovao - iako je neumorno rađao svoje. Imao je silnu volju i osobitu karizmu da kreativno razmišlja i neprestano radi. Njegov je službujući episkopat protekao u nevjerojatnom osobnom i zajedničkom radu i poticaju. Uza nj nije bilo odmora. Najčešće je sam stvarao nacрте za radne programe i pastoralne planove koje je na Vijećima razrađivao te zajednički sa svojim svećenicima, dijeceznan-

skim i redovničkim, časnim sestrama i vjericima primjenjivao i ostvarivao.

Uz pastirski rad i dogmatsku čvrstoću, koje su ga snažno obilježile, u sebi je nosio duboki smisao za distributivnu pravdu. Istinski je prihvaćao crkveni socijalni nauk. Sam se je po njemu vladao i u njegovu duhu pisao. I na Koncilu je o njemu govorio. Svjesno se je čuvao osobnog bogatstva i bilo kakva nepotizma. Sve je davao za crkvene i druge potrebe, pa i svoju osobnu imovinu, očinsku kuću. Isto tako je neumorno prikupljao milodare za Crkvu, i u domovini i u svijetu. Posebno je obilazio Njemačku gdje mu je dr. Robert Bacsvary - uz paderbornsku nadbiskupiju i biskupe - bio glavni dobrotvor i veliki suradnik. Toliko su mi puta, potpomažući izdanja *Crkve u svijetu*, znali u povjerenju reći, kako je dr. Bacsvary uspio prikupiti, a oni oba, uz vlastitu opasnost, kao "Božji ilegalci", kad su državne službe strogo nadzirale crkveno stanje, uspjeli prenijeti. Na taj su način, u nepovoljnu vremenu izgradili jedini suvremeni pastoralni centar u Splitu, u župi sv. Petra.

Napomenuo bih i širu društvenu i kulturnu djelatnost nadbiskupa Franića, posebno njegove odgojne i etičke pouke, predavanja i izlaganja o društvenim vrijednostima, u čemu su ga vodila osnovna kršćanska i opća etička načela. U tom je svjetlu govorio i o domoljublju i rodoljublju kao o ljudskim i religioznim vrednotama, do kojih je i te kako držao. Na pameti su mi dvije-tri vrlo rječite indikacije, malo poznate ili potpuno nepoznate:

1. Godine 1950, u doba kad su se službeno progonila hrvatska nacionalna obilježja, Franić izrađuje svoj grb od hrvatskog povijesnog grba *s jakom obrambenom kulom*, što očito - sad to mogu slobodno kazati - simbolizira njegovu rodoljubnu brigu za naše duhovne i kulturne, ali i političke vrijednosti, pravo na nacionalnu samostalnost.

2. U vrijeme "hrvatskog proljeća" splitski nadbiskup sa zagrebačkim pomoćnim biskupom Lachom - što su znali samo rijetki - odlazi u tajni posjet predsjedniku Izvršnog vijeća Sabora Dragutinu Haramiji da mu izrazi svoju potporu i potporu službene Crkve u borbi za legitimna prava hrvatskog naroda u tom vremenu.

3. Iako se kao crkveni prelat nije javno bavio politikom, Franić joj je, rekao bih, racionalno pristupao. O tome smo više puta razgovarali. U tom je duhu izravno i neizravno poticao nacionalno pomirenje, respektirajući na narodnom planu različite društvene vrijednosti, odnosno prinose desnih i lijevih političara i stranaka.

4. I u ovom je razdoblju - razvidno je to iz njegovih članaka i intervjuva - očito njegovo rodoljublje u svjetlu univerzalnih moralnih principa, kad je jasno lučio zlo od dobra, poštujući i učeći i druge

da poštuju temeljnu hijerarhiju etičkih i društvenih vrednota. Država je za nj, kako bi rekao sv. Toma Akvinski, temeljna ljudska vrednota, izraz "savršene zajednice" i dar Božje milosti.

PISANA RIJEČ NADBISKUPA FRANIĆA

Uz opću pastirsku skrb i plodan rad Franić je, kako smo napomenuli radio i kao profesor i odgojitelj. Predano je i uspješno vršio te službe. Učio je i odgojio mnoge generacije. Poseban je to i veoma značajan vid njegova rada. U vezi s tim se, kao i s biskupskim pozivom, ističe još jedan važan aspekt njegova angažmana, pastoral pisane riječi publicističkog i znanstveno-teološkog karaktera u kojemu se ponovno, kao i u spomenuta dva, pastirskom i profesorsko-odgojnom očituje njegova sposobnost, odlučnost, znanje i lik.

Pisana mu je riječ bila trajna preokupacija. S njom se bavio i kao profesor i kao biskup. Naumorno se je zanimao za teološka, filozofska, sociološka i šira znanstvena razmišljanja, ideje i zbivanja; pratio je novije knjige i časopise te vrlo često pisao. Naravno, Crkva i crkveni nauk bili su mu glavno zanimanje. No povremeno se upuštao u različita granična pitanja socijalne i filozofske naravi, poglavito društveno-etička. Znanstvenom je teologijom započeo kao doktorand na Gregorijani prije više od 55 godina. Obradio je zahtjevno pitanje i objavio raspravu *O izvornoj pravednosti i istočnom grijehu prema Duns Scotu (1941.)*; zatim se kao profesor i (nad)biskup bavio s oba vida teološkog pisanja: pastoralnim i znanstvenim.

Posebno mu je bogat pastoralno-doktrinarni i duhovno-poticajni spisateljski rad. Napisao je više od šest stotina jedinica takva sadržaja, među njima i vrlo značajne pastoralne poslanice o Božiću i Uskrsu. Službene je stvari i poslanice objavljivao u *Vjesniku splitsko-makarske (nad)biskupije*, ali i u posebnim izdanjima. Golem je to opus, izraz je redovitog i posebnog biskupskog naučavanja, tumačenja i upućivanja, najčešće doktrinarno izrečen i životno usmjeren. I baš kao takav veoma je značajan i važan. I za našu Crkvu i za samog Nadbiskupa. Kad se bude pisala opća monografija, bit će potrebno duboko zaviriti u te tekstove: kratke a jasne odredbe ili ponešto duža tumačenja, poslanice, obavijesti i poticaje. Rijetko je koji biskup tako brižno bdio nad svojom pastvom i njezinim duhovnim životom kao Franić. Naumorno je pratio znakove vremena i ideja na različitim područjima te pravovremeno smjelo i odlučno reagirao, upućivao i odgajao. Držim da je to, bez obzira na moguće rasprave i neslaganja, najvjernije svjedočanstvo o Franiću teologu i pastiru, o njegovoj ulozi u kriznim vremenima naše nedavne prošlosti. Ovih mu je dana izašla iz tiska

knjiga *Bit ćete mi svjedoci*, koja - iako u sebi sabire samo manji dio pastoralnih poslanica - bogato svjedoči o ovome što rekoh.

Pisani su mu radovi, dakako, pogotovo znanstvenog i šireg religiozno-društvenog karaktera, razasuti po mnogim časopisima, zbornicima, glasnicima i novinama, u nas i u svijetu. Kad bi se sve sabralo, bilo bi sigurno desetak debelih svezaka. Obilno je pisao o ortodoksiji i ortopraksi, o biblijskim temama i pastoralnim usmjerenjima, znanstveno-teološkim i ekleziološkim pitanjima, katehetskoj i ekumenskoj problematici, o društvenim i crkvenim odnosima u kršćanskoj prošlosti i sadašnjosti, o filozofskim mislima i različitim kulturnim događanjima - uvijek u svjetlu crkvenobogoslovnih razmišljanja. Tek mali mu je dio izišao u knjizi *Putovi dijaloga* (1973.) kao kratki izbor iz različitih aktualnih tema i dijaloških područja, dok su mu saborski govori i pismeni interventi izišli u posebnom ciklostilskom izdanju 1975. pod naslovom *Interventus in concilio Vaticano II*, kao i u službenim koncilskim dokumentima, *Acta Concilii Vaticani II*.

Poseban vid Franićeva teološkog i znanstvenog rada čine profesorska predavanja, skripte i stručni prilozi, pri čemu bih spomenuo izvrstan udžbenik-skripta *Povijest filozofije*, koji je napisao za svoje studenta i objavio ciklostilom 1972.

Jedan oblik Nadbiskupove javne djelatnosti, teološke i šire, ekleziološko-društvene, kulturološke i duhovne naravi nazvao bih ovdje prigodnom, stručnom i publicističkom. Riječ je, općenito, o tribinama, novinskim intervjuima i različitim nastupima, radio i TV govorima, povremenim interventima i natpisima o različitim aktualnim crkveno-socijalnim, odgojnim, katehetskim, filozofskim i društvenim temama. Bilo je i još uvijek ima dosta toga. Nemoguće je sve spomenuti. Naglasit ću samo uspješne priloge o odnosima Crkve i politike. U tome je bio - i još je uvijek - zanimljiv: dok s jedne strane jasno naglašava da se teologija ne smije politizirati ni politika teologizirati, s druge, slijedeći koncilsku konstituciju *O crkvi: Radost i nada*, uporno ističe kako Crkva ne smije stajati skrštenih ruku, jer ima *pravo i dužnost* da s društveno-etičkog stajališta prosuđuje i politiku, da svojim vjernicima kaže što je dobro što slabo, da u tom duhu praktično postupa i ljude društveno odgaja.

Moram navesti još jednu vrlo važnu, iako u javnosti manje poznatu osobinu splitskog nadbiskupa u miru: sve je budno pratio i vjerno bilježio. U našoj će povijesti ostati poznat kao veliki kroničar. Oni koji su s njime izbliza surađivali za sve su to znali. Napisao je opsežnu *Kroniku od 1954. do 1990. u 35 (trideset i pet) debelih svezaka folio formata*, koja će sigurno jednoga dana (zasad se još uvijek čuva) biti neiscrpno vrelo podataka o duhovnim i

društvenim događajima na našem prostoru u doba Franićeva episkopata.

Nije bio miran i lak taj episkopat. Imao je svojih križeva, ali i radosnih trenutaka, suprotstavljanja i povlađivanja. Suprotstavljanja su redovito dolazila od politike i partije, povlađivanja iz crkvenih i narodnih redova. No, istini za volju, bilo je i neočekivanih obrata. Rijetko se je Franić tužio, ali je znao katkad priznati da je mnogo trpio ne samo "izvana", nego i "iznutra", s jedne strane od liberalnih struja i njihovih predvodnika u Crkvi i nadbiskupiji, s druge, ništa manje, od nekih kritičarski i oporbenjački orijentiranih suvremenika.

Ukratko, susretao se je s neprilikama i problemima. No nije se dao smesti. Baštinió je nešto od svoje dogmatske specijalizacije: sigurnost u nastupima i uvjerenje da ga Duh nadahnjuje i vodi. Svjestan da je svoju službu primio od Krista, u njegovo je ime i nastupao. Bio je čvrst u svojim stajalištima, osobito kad su bila u pitanju dogmatska, eklezijalna i moralna načela. Neumorno je isticao važnost i ulogu Učiteljstva. Unatoč tome, nije bio jednostran. Uspješno je lučio bitno od nebitnoga te u tom smislu djelovao. Bdio je nad sigurnim naukom i istodobno bio otvoren novim istraživanjima i aktualnim produbljivanjima; dapače, interdisciplinarnoj suradnji i prihvaćanju različitih metoda.

Pisani je teološko-ekleziološki rad nadbiskupa Franića, zaključit ćemo, veoma opsežan i slojevit. Golema je to tema koju smo samo naznačili. U skoroj će mu budućnosti izići poznati *govori i pismeni interventi na II. vatikanskom koncilu* (ciklostilom objavljeni 1975.), sa stručnim referencama i potrebnim interpretacijama, koliko samih tekstova, toliko i širih duhovnih, društvenih i teoloških okolnosti i shvaćanja. To će djelo, vjerujem, otkriti ne samo koncilski rad splitskog nadbiskupa, već zajedno s njim i dublju dimenziju njegovih plodnih teoloških i eklezioloških razmišljanja.